

DEĞERLİ KUMANDANLARIMIZDAN YAKUP ŞEVKİ PAŞA

One of the Esteemed Commander; Yakup Şevki Pasha

Ünal TAŞKIN*

Özet

Harputlu olan Yakup Şevki Paşa, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında önemli hizmetler vermiş bir askerdir. Bir askerde bulunması gereken bütün özelliklere sahipti ve görevdeyken elde ettiği başarılarından dolayı taltif edildi. Cesaretli, soğukkanlı, inatçı, umudunu kaybetmeyen, adil bir komutan olarak bilinirdi. Bu özelliklerinden dolayı maiyeti tarafından sevilen bir kişiydi.

Bu çalışmada Yakup Şevki Paşa'nın faaliyetleri, şahsiyeti ve biyografisi incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: *Yakup Şevki Paşa, Faaliyet, Biyografi*

Abstract

Yakup Şevki Pasha was born in the Kharpoot. He was a soldier who have provided important services in the years of First World War and The Turkish War of Independence for army. He has all the features of a soldier and was rewarded because of successes that he has acquired during his tenure. He has courageous, cool, stubborn, hopeful and was renowned as a fair commander. He was a beloved person by retinue due to these properties.

In this paper it will be examined, Yakup Şevki Pasha's personality, biography, activities.

Keywords: *Yakup Şevki Pasha, Activities, Biography*

Giriş

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında devletin içinde bulunduğu durumdan kaynaklı, özellikle Sultan II. Abdülhamid devrinden itibaren, eğitim alanında pek çok yenilik ve düzenleme hayata geçirilmiştir. Bu yenilik veya düzenlemelerden biri de askerî okulların tesisi ve çeşitlendirilmesi meselesi olmuştur. Devlet nazarında eğitimin kıymeti dönemin sadrazamı olan Sait Paşa'nın da ifadesiyle eğitim alanında yapılan reformlar, diğer bütün gelişmelerin ön şartıydı¹. Öyle ki ilköğretim ile ilgili hazırlanan layihalarda, Osmanlı ülkesinde en geri kalmış grubun Müslümanlar olduğu belirtilerek sancak, nahiye ve büyük köylerde iptidai mekteplerin açılması tavsiye

* Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü-Adıyaman

¹ Zeki Çevik, "II. Abdülhamit Dönemi Bir Bürokrat Portresi: Sadrazam (Küçük) Mehmed Said Paşa ve Reformları", *Turkish Studies*, 4/8, 2009, s. 856-857.

ediliyordu². Bu dönemde devletin karşı karşıya kaldığı dış baskı ile mücadele edebilmek için çok sayıda savunma aracı yoktu. Ancak devletin direncini sağlayabilecek az sayıdaki silahtan biri de eğitim olarak görülüyordu. Bu sebeple Sultan Abdülhamid eğitim yatırımlarına önem verdi. Bu dönemde devletin içinde bulunduğu durumdan kurtulmasının tek yolu olarak maarif ve adalet gösteriliyordu³.

Devletin eğitim konusuna eğilmesi ve çeşitli kademelerde, özellikle de devlete memur yetiştirebilecek seviyede yeniden ihdas edilen okullar arasında, askerî okullar da bulunuyordu. Bu okullardan, daha sonra devlette kurmay olarak görev yapan çok kıymetli komutanlar yetişti. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, devletin çeşitli bölgelerinde ortaya çıkan silahlı çatışma ve işgal girişimlerinde bu komutanlar görev almışlardı. Birinci Dünya Savaşı ve devamında Türk Kurtuluş Savaşı'nın sürdürülmesinde, yine bu kurmaylar etkin bir şekilde rol oynamış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasını sağlamışlardır.

Bahsettiğimiz bu komutanlardan biri de Harputlu Yakup Şevki Paşa'dır. Yakup Şevki Paşa gerek I. Dünya Savaşı'nda, gerek Kurtuluş Savaşı'nda çok önemli görevler üstlenmiş komutanlardan biridir. Paşa hakkında şimdiye kadar muhtelif eserler kaleme alınmıştır. Bunlardan bir kısmı doğrudan Yakup Şevki Paşa ile ilgilidir⁴. Diğer bir kısım eserlerde ise, Yakup Şevki Paşa ile ilgili bölümler bulmak mümkündür⁵. Tarafımızdan Latin alfabesine aktarılan kitapçık ise Yakup Şevki Paşa hakkında kaleme alınan başka bir eserdir. Eser P. S. rumuzuyla, Orhaniye Matbaası yayınları arasında çıkarılmıştır. *Yakup Şevki Paşa ve Askerî Faaliyetleri* adlı eseri kaleme alan Selma Yel, kendi kaynakçasında P. S. rumuzunu Peyami Safa olarak vermiş

² Gülmisal Emiroğlu, "II. Abdülhamid Döneminde İlköğretim Konulu Layihalar (1876-1908)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/8, s. 173.

³ Fatih Demirel, "Osmanlı Eğitim Sisteminin Modernleşmesi Sürecinde Hiyerarşi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 2012, s. 520.

⁴ Doğrudan Yakup Şevki Paşa ve faaliyetlerini konu alan eserler: Ahmet Emin Yalman, "Org. Yakup Şevki Şubası'na Dair Hatıralar", *Ulus Gazetesi*, 23 Aralık 1939; Fikret Memişoğlu, "Yakup Şevki Paşa", *Yeni Fırat Dergisi*, S. 11, Mayıs 1963, s. 11-14; İshak Hakkı Subaşı, "Yakup Şevki Paşa", *Yeni Fırat Dergisi*, S. 12, Haziran 1963, s. 21-23; Sadık Atak, *Büyük Komutan Orgeneral Harputlu Yakup Şevki Subaşı (1896 Harp Okulu Mezunu)*, Broşür I, 1977; Sadık Atak, *Büyük Komutan Orgeneral Harputlu Yakup Şevki Subaşı (26 Ağustos 1922'den sonra)*, Broşür II, 1978; İbrahim Yılmazçelik, "Yakup Şevki Paşa (1876-1939) ve Yakın Tarihimizdeki Yeri", *Askerî Tarih Bülteni*, S. 25, Ağustos 1988, s. 57-62; Selma Yel, *Yakup Şevki Paşa ve Askerî Faaliyetleri*, Ankara, 2002.

⁵ İçinde Yakup Şevki Paşa ile ilgili bölümler bulunan eserlerden bazıları için bkz. Genelkurmay Başkanlığı, *Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Kumandanlar*, İstanbul, 1983; Genelkurmay Başkanlığı, *Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, Ankara, 1989.

ve eserin baskı yılını 1927 olarak belirtmiştir. Oysa tarafımızdan incelenen eserde P. S. rumuzunun açıklaması veya baskı tarihi verilmemiştir.

Eserin son bulunduğu 18. sayfadan sonra Orhaniye Matbaası'nın neşrettiği yeni kitaplar başlığı altında *Büyük Kumandanlarımız* adlı serinin olduğu duyurulmuştur. Bu serinin içerik olarak kumandanların çocuklukları, gençlikleri, Anadolu'daki faaliyetleri, şahsiyetleri ve resmi tercüme-i halleri hakkında bilgi vermeyi amaç edindiği belirtilmektedir. Matbaa, ayrıca özel birtakım vesikaların kullanıldığı ve kapağında komutanların renkli birer fotoğrafının bulunduğu eserin, komutan ile ilgili bütün bilgileri ihtiva ettiği iddiasındadır. Diğer yandan kitapçıkların çok ucuz oldukları (5 kuruş) belirtilerek, neşredilen bu biyografiler vasıtasıyla “*milli mücahedemize naçiz bir hizmette bulunmak*” istendiği de vurgulanmıştır.

Matbaa tarafından neşri yapılan diğer eserler ise, Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa, Fevzi Paşa, Refet Paşa, Kazım Karabekir Paşa, Ali Fuad Paşa, Köprülü Kazım Paşa, Muhyiddin Paşa ve Rauf Bey'dir. Eserleri talep edenler için sipariş adresi İstanbul Cağaloğlu Orhaniye Matbaası; dağıtım yeri olarak ise Bab-ı Ali İttihad ve Ticaret Kütüphanesi işaret edilmiştir.

Büyük Kumandanlarımız serisinin bir kitapçığı olan Yakup Şevki Paşa kitapçığını, küçük açıklamalar dışında aslına sadık kalarak Latin alfabesine aktarmaya çalıştık. Bu açıdan ilgili kitapçık aktarımı, yayımcı matbaanın da zamanında vurguladığı gibi, “*naçiz bir hizmet*” temennisi taşımaktadır.

Bir İzah

Trablusgarb Harbi şöyle dursun Balkan Harbi'nde de, Harbi Umumi'de de millet askerî ricâlini epeyce tanımamıştı. Liyakatli fırka ve ordu kumandanlarını, erkân-ı harpleri, güzide askerleri, yine asker olanlar orduya nispeti bulunanlar tanıyor, biliyorlardı. Bu son milli cidalin feyzlerinden biri de halka doğrudan doğruya millete kendi büyüklerini tanıtmak, öğretmek oldu. Bu sayede birçok askerî ricâlimizin harp fennine, sevkü'l-ceyşe vukuflarını, dirayetlerini, cesaret ve maharetlerini yalnız öğrenmekle kalmadık, göz önündeki tecrübelerle kanaat haline de geçirmiş olduk.

Tarihin tebciline mazhar olan bu ricâlin tercüme-i hallerine umumi bir nazar atfetmekten başka bir maksatla neşredilmeyen bu eseriklerin bir nüshasını Yakup Şevki Paşa hazretlerine tahsis eylemek suretiyle vatanî bir vazife yaptığımıza kaniyiz. Çünkü benzersiz bir muvaffakiyetle neticelenen son taarruzumuzda Yakup Şevki Paşa'nın ifâ ettiği büyük askerî rol zaferimizin en icazkâr amillerinden birini teşkil eder.

Şüphesiz ki ordu Yakup Şevki Paşa hazretlerini bu harpten evvel birçok muharebelerde yakinen ve mükemmel tanımıştır. Gerek Çatalca

Müdafaası'ndaki fevkalade hizmetleri, gerek Galiçya'daki askeri dirayetleri, gerekse Kafkas Kolordusundaki idarî ve askerî meziyetleri müşarün-ileyhi bütün askerler ve güzideler nazarında yükseltmiştir.

Kars'ın tarafımızdan işgaliyle neticelenen muharebenin bizi birçok harp sahnelerindeki mağlubiyetlerimizin hacâletinden kurtarabilmiş olması da Yakup Şevki Paşa hazretlerinin kiyâseti sayesinde.

Ve nihayet Malta'dan avdetinden sonra derhal Anadolu'daki büyük müdafa harbine iştirake koşmuş olmasıdır ki, bu gün hepimizin göğüslerimizi gurur ve iftihar ile şişiren zaferin istihsalinde ehemmiyetli bir amil olmuştur.

Yakup Şevki Paşa hazretlerinin bu taarruzda yaptığı muazzam rolü uzun uzadıya tefsir ve tahlil etmeye bu kitabın hacmi ve müellifinin vukufu hiçte müsait olmadığı cihetle umumi bir atf-ı nazardan başka mahiyette bulunmayan bu eser muhteviyatının müşarün-ileyhe karşı ifâ edilmiş bir hürmet borcu telakki olunmasını rica eyleriz.

Anadolu'da Yakup Şevki Paşa

Cebin İngiltere'nin büyük Türk münevverlerini Malta Adası'na habs ve nefy etmiş olması, Anadolu kumanda heyet-i aliyyesini, Yakup Şevki Paşa gibi değerli bir serdarın muavenet ve refakatinden uzun müddet mahrum bırakmıştır.

Yakup Şevki Paşa, ancak Malta'daki menfasını terk ettikten sonra, milli cenge atılmış ve son taarruzumuzda kendisinden beklenen yüksek askeri kabiliyeti parlak ve mükemmel bir surette ibraz etmiştir.

Malta'dan avdet edip Anadolu'ya geldikten sonra ordunun şimal grubu kumandanlığını deruhte etmişti. Taarruz başlar başlamaz fiilen iş başına geçti.

İkinci ordu kumandanı bulunuyordu. Son taarruzun muhtelif safhalarını hatırlarında tutanlar pekâlâ bilirler ki burada ikinci ordunun deruhte ettiği vazife çok mühim ve çok ağırdı. İkinci ordu, Kütahya civarından Kocaeli'ne kadar büyük bir cephe tutuyordu. Sevkü'l-ceyşimizin birinci hedefi, sol cenanhtan Afyonkarahisar üzerine taarruz etmektir. Bu itibar ile taarruz icra edecek olan birinci ordu mükemmel surette takviye edilmiş, ikinci ordu ise zayıf bırakılmıştı.

Yüzlerce kilometrelik geniş bir cephe üzerinde muhtelif noktalardan düşmanın muhtelif taarruzlarına zayıf bir kuvvetle karşı koymak imkânsız değilse bile her halde pek güç bir işti. Bereket ki bu derece uzun bir cephe üzerinde düşman da kuvvetlerini dağıtamıyor, bir araya toplamaya çalışıyor,

birinci ordumuz tarafından ihata edilmek tehlikesinden korkarak sağ cenahımıza taarruza cesaret edemiyordu.

Cephenin umumi rasânetini muhafaza etmek birinci ordunun taarruzu harekâtını kolay ve mümkün kılmak için ikinci ordumuzun düşman taarruzuna mukavemeti elzemdi. İşte bu tehlikeli vaziyette Yakup Şevki Paşa hazretleri bütün askeri dirayetini gösterdi:

Birinci ordu taarruza geçmişti. Bu taarruzun ne kadar mükemmel inkişaf ettiğini hatırlamayanımız yoktur. Afyonkarahisar istirdad edilmiş, iki üç gün içinde 40 km arazi ele geçirilmişti.

Yakup Şevki Paşa hazretlerinin kumandasını deruhte ettiği ikinci ordu, kuvvetsizliği yüzünden basit bir zaaf eseri göstermiş olsa idi birinci ordumuzun bu harikalı muvaffakiyetine imkân kalmayacaktı.

Hâlbuki Yakup Şevki Paşa, zaaf eseri göstermek şöyle dursun birinci ordu taarruzunun muvaffakiyetiyle inkişafı üzerine ordusunu taarruza bile geçirdi. Bu hareket harp fenninde hem büyük bir dirayet hem yüksek bir şecaat telakki olunur. Nitekim ikinci ordunun bu kahramanca ileri hareketlerinden sonradır ki, bütün Yunan cephesinde aşikâr bir korku ve haşyet başladı ve düşmanın umumi ricatı kısa bir zamanda müthiş hatta gülünç bir hezimet halini aldı.

28 Ağustoslu tebliğ-i resmimiz taarruzumuzun her cenahta inkişaf ettiğini bildiriyordu:

“Bütün cephe harekât-ı taarruziye ve takibiye 28-8-38’de kemal-i muvaffakiyetle inkişaf etmiştir. Ordumuzun merkez ve sol cenahı 40 km ilerlemiştir. Ordumuzun sağ cenahında harekât-ı taarruziye devam olunmaktadır.”

Esaslı taarruz 26 Ağustos tarihinde başlamış olduğuna göre ikinci ordunun kısa bir müddet zarfında pek cüzî kuvvetlerle müdafaadan taarruz haline geçmiş ve arazi kazanmış olması, harika nevinden bir muvaffakiyet sayılmalıdır.

29 Ağustos tebliğ-i resmimiz dahi ikinci ordu taarruzunun muvaffakiyetle inkişaf ettiğini bildirmişti: *“Ordumuzun sağ cenahında muharebat devam etmektedir. Merkezde düşman gerilerine düşen süvarilerle bir kısım düşman kıtaatını atlı hücumlarla imha etmiş ve külliyetli malzeme ile bir otomobil kolu iğtinam eylemiştir ilh.”*

Kezalik 31 Ağustos tarihli tebliğ-i resmimizde, taarruz harekâtının her tarafta mükemmel surette devam ettiği bildiriliyordu:

“Ordumuz her tarafta harekât-ı takibiyesine devam ediyor. İleri kıtaatımız Kütahya, Gördes, Banaz havalisine de varmıştır. Yeniden külli miktarda sahra ve cebel topları ve müteaddid binek otomobilleri ve kamyonlar, telsiz telgraf istasyonu ve her nevi malzeme-i harbiye iğtinam olunmuş ve birçok esir alınmış ilh...”

Taarruzun bütün cepheye şiddetle devamı üzerine Yunan ordusunun şimal ve cenup grupları ikiye ayrılmış ve her iki grup aralarındaki irtibatı kaybederek hezimete duçar olmuştu.

Dikkat edilecek olursa görülür ki gerek birinci ordu taarruzunun inkişafında gerekse umum cephe taarruzunun cehennemi bir savletle ilerlemesinde ikinci ordunun fevkalade mühim bir vazife yapmış olduğu aşikârdır.

Bu gün bütün Avrupa karşısında bizi büyük bir haysiyete sahip kılan büyük zaferin en şerefli amillerinden bulunan Yakup Şevki Paşa hazretleri gelen ve gelecek nesiller tarafından hürmet ve minnetle takdir edilmeye layık askeri ricalimizdendir. Ümit ediyoruz ki memleket kendisinden bu yüksek hizmetlerin tevalisini bekleyecektir.

Resmi Tercüme-i Hali

Yakup Şevki Paşa hazretleri, Harputludur. 310 senesi (1894) Mekteb-i Harbiye'ye girerek 315 senesi 5 Kânûn-ı Sâni'sinde (17 Ocak 1900) Erkân-ı Harbiye yüzbaşılığına neşet etmiş, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye 1. Şubesine memur edilmiştir.

316 senesi 5 Mart'ında (18 Mart 1900) Dördüncü Ordu-yu Hümâyûn'a memur edilmiştir.

316 senesi 3 Temmuz'unda (16 Temmuz 1900) 8. Nişancı Taburu 1. Bölüğü'ne tayin edilmiştir.

316 senesi 20 Kânûn-ı Evvel'inde (2 Ocak 1901) Süvari 21. Alayın 5. Bölüğü'ne nakledilmiştir.

317 senesi 10 Şubat'ında (23 Şubat 1902) Kolağalığa terfi edilerek Ordu-yu Hümâyûn Erkân-ı Harbiye dairesine memur olmuştur.

322 senesi 28 Temmuz'unda (10 Ağustos 1906) Erzincan Mekteb-i Harbiye-i Şahanesi ders nazır-ı muavinliğine tayin edilmiştir.

323 senesi 20 Nisan'ında (3 Mayıs 1907) Binbaşılık rütbesine terfi edilmiştir.

324 senesi 18 Kânûn-ı Evvel'inde (31 Aralık 1908) 2. Ordu-yu Hümâyûn'a nakledilmiştir.

324 senesinde (1909) 3. Rütbeden Mecidî nişanıyla taltif edilmiştir.

325 senesi 25 Haziran'ında (8 Temmuz 1909) 4. Ordu-yu Hümâyûn Erkân-ı Harbiyesi'ne nakledilmiştir.

325 senesi 1 Kânûn-ı Evvel'inde (14 Aralık 1909) 4. Orduya mensup 4. Süvari Fırkası Erkân-ı Harbiyesi'ne tayin edilmiştir.

325 senesi 11 Kânûn-ı Evvel'inde (24 Aralık 1909) Erkân-ı Harbiye-i Umumiye dairesine nakledilmiştir.

325 senesi 12 Kânûn-ı Sâni'sinde (25 Ocak 1910) Dersaadet Mekteb-i Harbiyesi "Tabiyye" muallimliğine tayin edilmiştir.

328 senesi 12 Nisan'ında (25 Nisan 1912) Kaymakamlık rütbesine terfi edilerek 2. Ordu Erkaân-ı Harbiyesi'ne memur edilmiştir.

328 senesi 22 Mayıs'ında (4 Haziran 1912) İtalya harbi münasebetiyle Kala-i Sultaniye 2. Kolordu Erkân-ı Harbiyesi'ne tayin edilmiştir.

328 senesi 3 Kânûn-ı Evvel'inde (16 Aralık 1912) 3. Ordu Erkân-ı Harbiyesi'ne memur edilmişse de bu vazifeye gitmemiştir.

331 senesi 10 Mart'ında (23 Mart 1915) Bahr-ı Siyah Boğazı (Karadeniz Boğazı veya İstanbul Boğazı) mevki müstahkem kumandanlığına tayin edilmiştir.

329 senesi 26 Şubat'ında (11 Mart 1914) Çatalca muharebelerindeki fevkalade hizmetlerinden dolayı bir sene kıdem zammıyla taltif edilmiştir.

329 senesi 16 Teşrin-i Sâni'sinde (29 Kasım 1913) kıdemlerine bir sene hazari zam icra edilerek rütbeleri Miralaylığa terfi olunmuştur.

331 senesi 5 Temmuz'unda (18 Temmuz 1915) sefer-i birlikteki güzel ve fevkalade hizmetlerinden dolayı 3. Rütbeden Osmanî nişanıyla taltif edilmiştir.

331 senesi 18 Ağustos'unda (31 Ağustos 1915) 14. Fırka kumandanlığına tayin edilmiştir.

331 senesi 2 Teşrin-i Evvel'inde (15 Ekim 1915) 3. Kolordu kumandanlığı vekâletine tayin edilmiştir.

331 senesi 7 Teşrin-i Evvel'inde (20 Ekim 1915) 5. Kolordu kumandanlığı vekâletine tayin edilmiştir.

331 senesi 4 Kânûn-ı Sâni'de (17 Ocak 1916) vazifesini sadıkane ve cesurane ifâ eylediğinden muharebe görmüş imtiyaz madalyasıyla taltif edilmiştir.

332 senesi 5 Mart'ında (18 Mart 1916) 15. Kolordu kumandanlığına asaleten tayin edilmiştir.

332 senesi 22 Mart'ında (4 Nisan 1916) Alman 2. Sınıf demir salib (Demir Haç) nişanıyla taltif edilmiştir.

332 senesi 22 Eylül'ünde (5 Ekim 1916) kıdemlerine bir sene üç ay zam olunarak rütbeleri Mirlivalığa terfi edilmiştir.

332 senesi 9 Teşrîn-i Evvel'inde (22 Ekim 1916) Galiçya muharebelerindeki hizmetlerinden dolayı muharebe altın liyakat madalyasıyla taltif edilmiştir.

332 senesi 15 Teşrîn-i Evvel'inde (28 Ekim 1916) Avusturya ve Macaristan 2. Rütbeden Merit Militer (Askerî Liyakat) nişanıyla taltif edilmiştir.

332 senesi 5 Teşrîn-i Sâni'sinde (18 Kasım 1916) 14. Kolordu kumandanı Cevad Paşa ile becayişleri icra edilmiştir.

333 senesi 19 Mart'ında (19 Mart 1917) muharebelerdeki güzel hizmetlerinden dolayı tebdilen 2. Rütbeden Mecidî nişanıyla taltif edilmiştir.

333 senesi 10 Ağustos'unda (10 Ağustos 1917) Kafkas Kolordusu kumandanlığına tayin edilmiştir.

333 senesi 23 Eylül'ünde (23 Eylül 1917) 2. Mecidî nişanının kılıçlıya tahvili icra edilmiştir.

334 senesi 28 Mart'ında (28 Mart 1918) istila olunan arazinin istirdadı hususunda sebk eden gayretine ve fedakârlığına binaen kılıçlı 2. Rütbeden Osmanî nişanıyla taltifi icra edilmiştir.

334 senesi 5 Haziran'ında (5 Haziran 1918) Kars işgalinde ibraz ettiği gayret ve kiyasete binaen muharebe altın imtiyaz madalyasıyla taltif edilmiştir.

334 senesi 8 Haziran'ında (8 Haziran 1918) 9. Ordu kumandanlığına tayin edilmiştir.

Mütarekeden sonra 335 senesi 17 Kânûn-ı Evvel'inde (17 Aralık 1919) tetkik ve tasnif komisyonu riyasetine tayin edilmiştir.

335 senesi 31 Kânûn-ı Evvel'inde (31 Aralık 1919) Şura-yı Askerî azalığına tayin edilmiştir.

Anadolu gazasındaki fevkalade hizmetleri büyük millet meclisi tarafından nazar-ı itibara alınarak kendisine Feriklik rütbesi tevcih olunmuştur.

Şahsiyeti

Bir kumandanın harplerde galebesini ve şerefini temin eden şey yalnız harp fennindeki vukufu, yalnız harp sahnelerindeki tecrübesi, yalnız meslekteki eskiliği ve mümaresesi değildir. Kumandanın şahsi meziyetlerinin yani ruhuna ve mizacına taalluk eden hassalarının dahi bu muvaffakiyetlerde esaslı ve gayr-i kabil-i inkâr bir vazifesi vardır.

Esasen bu ruhi kabiliyetleri haiz olmayan kimseler askerlik silkine ne derece merbut olurlarsa olsunlar belki en yüksek rütbelere kadar vasıl olabilir fakat hakiki bir serdar şerefini ihraz edemezler.

Ruhî meziyetlerden en fazla kastettiğimiz manen hiç şüphe yoktur ki “*Seciye ve İrade*”ye taalluk eden kısımındır.

Her hususta tekâmül etmiş bir kumandan ruhunda en bariz hassalar: Cesaret, İtidal-ı dem, Nefse hâkimiyet, Ciddiyet ve Metanettir. Bundan başka bu vasıflar arasında da muvazene bulunması lüzumu vardır. Yani bu hassalardan hiç biri diğerlerinden fazla ifratla teşkil ederek ruhun umumi insicamını haleldar eylememelidir.

Yakup Şevki Paşa da bu seciyyevi ve iradî meziyetler, azami derecede tekâmüle mazhar olmuştur.

Orduda cesaretiyle meşhurdur. Çatalca’da, Galiçya’da, Kafkaslarda bu cesaretin birçok eserlerini göstermiştir. Düşmanı en kuvvetli bulunduğu zamanlarda bile yıldırım için ani hamleler yapar. Göze aldırıldığı tehlikeler fevkalade büyüktür. Hiç korkmadığını maiyeti de düşmanda anlar. Maiyeti kumandanın bu şecaatiyle büsbütün gayrete gelerek ileriye atılırlar. Düşmanı ise, düşünmeye bile vakit bulamadan ricati sebata tercih eder.

Yakup Şevki Paşa hazretleri soğukkanlıdır, yılmak nedir bilmez. Harbin en çetin en tehlikeli en vahim ve korkunç anlarında neşesini muhafaza eder. Yese kapıldığı hiç vaki değildir. Tarihin en meşhur kumandanları gibi Yakup Şevki Paşa hazretleri de pekiyi anlamıştır ki her nevi mücadelede: “*Meyus olmasa, mağlup olacak hiç kimse yoktur!*” ve harplerde silah, cephane, levazım ve mühimmat ne derece elzemse, kuvvetli bir itimad-ı nefste o derece elzemdir.

Müşarün-ileyh yüksek bir hâkimiyet-i nefsiye ile de mümtazdır. Kumanda ettiği ordunun zaafalarını setretmesini pekiyi bilir. En buhranlı zamanlarda gayet kuvvetli görünür. En yakın maiyetine ve madununa bile muhtemel tehlikelerden korktuğunu ihsas etmez. Bilhassa taarruz zamanlarında verdiği kararı kayıtsız şartsız bila-imhâl ve bila-ihmâl tatbik ettirmek için son derece metin, cevval ve şedidü’l-haldir. Kusurları güç affeder.

Bir kere iş başına atılınca faaliyetine hiçbir sekte arız olmadan uzun müddet çalışır ve yorulmak nedir bilmez. Harbin müdafaa ve taarruzun bütün ezici yorgunluklarına şayan-ı hayret bir ruh ve beden rasânetiyle mukavemet eder. Sık sık istirahatten katiyyen hoşlanmaz. Maiyetinden de böyle sabırlı ve devamlı bir say ve gayret bekler. İcap ederse yemek yemez, icap ederse uyku uyumaz, siperler arasında dolaşır, zabitanla temas eder, haritalarının başına gelir, saatlerce düşünür, raporları tetkik eder, emirlerini verir, gece gündüz, fasılasız çalıştığını görenler çok vardır.

Emirlerini hakkıyla ifa eden maiyetine karşı adeta pederane bir şefkatle muamele eder. Kendisinden fazla onların saadetini ve istirahatini düşünür. Birçok fedakârlıklara bile katlanır. Ancak orduya ait işlerde ihmali ve taallülü hiç sevmez. Hatalara pek çabuk dikkat eder ve bu kusurları en sevdiklerinin yüzüne de çarpar. Emirlerini seri ve mükemmel bir tarzda infaz ettirmek için bazen hadid ve şedid olur. Vazifesini yapmayan maiyetini bir düşman gibi cezalandırmakta zerre kadar tereddüt etmez. Gayet hakperest ve adil olduğu cihetle bu hasletleri bütün maiyetinin tevcihini celp etmek suretiyle daima iyi tesirler bırakmıştır.

Milli davamızın tahkikinde harikulade bir vazife ifa etmiş olan müşarün-ileyhi ordu kadar güzideler ve halk da taziz ve tebci ediyor.

Kaynakça

ATAK, Sadık, *Büyük Komutan Orgeneral Harputlu Yakup Şevki Subaşı (1896 Harp Okulu Mezunlu)*, Broşür I, 1977.

ATAK, Sadık, *Büyük Komutan Orgeneral Harputlu Yakup Şevki Subaşı (26 Ağustos 1922'den sonra)*, Broşür II, 1978.

ÇEVİK, Zeki, "II. Abdülhamit Dönemi Bir Bürokrat Portresi: Sadrazam (Küçük) Mehmed Said Paşa ve Reformları", *Turkish Studies*, 4/8, 2009, s. 838-865.

DEMİREL, Fatih, "Osmanlı Eğitim Sisteminin Modernleşmesi Sürecinde Hiyerarşi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 2012, s. 507-530.

EMİROĞLU, Gülmişal, "II. Abdülhamid Döneminde İlköğretim Konulu Layihalar (1876-1908)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/8, s. 169-191.

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, *Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Kumandanlar*, İstanbul, 1983.

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, *Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, Ankara, 1989.

MEMİŞOĞLU, Fikret, "Yakup Şevki Paşa", *Yeni Fırat Dergisi*, S. 11, Mayıs 1963, s. 11-14.

SUBAŞI, İshak Hakkı, “Yakup Şevki Paşa”, *Yeni Fırat Dergisi*, S. 12, Haziran 1963, s. 21-23.

YALMAN, Ahmet Emin, “Org. Yakup Şevki Şubası’na Dair Hatıralar”, *Ulus Gazetesi*, 23 Aralık 1939.

YEL, Selma, *Yakup Şevki Paşa ve Askeri Faaliyetleri*, Ankara, 2002.

YILMAZÇELİK, İbrahim, “Yakup Şevki Paşa (1876-1939) ve Yakın Tarihimizdeki Yeri”, *Askeri Tarih Bülteni*, S. 25, Ağustos 1988, s. 57-62.

EK-1: Kitapçığın Kapağı

